

Asia: VN/30326/2022

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja poikkeaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kemianteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua tähän erittäin tärkeään asiaan, joka vaikuttaa merkittävästi kemianteollisuuden yritysten toimintaympäristöön, luvituksen ennakoitavuuteen ja investointihalukkuuteen.

Kemianteollisuus on sitoutunut niin ilmasto-, kuin luontotavoitteisiin globaalisti Luontopositiivinen hiilineutraali kemia tavoitteemme myötä. Tavoittelemme päästöjen vähentämistä niin ilmaan kuin vesiin, sekä ratkaisujen tarjoamista asiakkaillemme, joiden avulla he voivat vähentää vastaavia päästöjään.

Kemianteollisuus on tehnyt aktiivisesti työtä vesistökuormituksen vähentämiseksi. Tästä esimerkkinä on Responsible Care -ohjelma jonka avulla erilaisia vesipäästöindikaattoreita on seurattu jo yli 30 vuotta. Useasta päästöindikaattorin toimialakohtaisesta raportoimisesta on voitu jopa luopua, koska niiden päästöt ovat vähentyneet niin merkittävästi koko kemianteollisuuden osalta.

Laitoksemme sijaitsevat monipuolisesti ympäri Suomea useasti vesistöjen lähetyvillä, kuten rannikolla, estuaarialueilla, sisävesillä, jokien varsilla, pohjavesialueilla – siis oikeastaan kaikkialla ja veden riittävyys sekä hyvä laatu ovat myös laitosten toiminnoille tärkeitä. Laitokset ovat myös pitkälti ympäristöluvituksen piirissä ja noin 80 laitoksessa sovelletaan eri BAT-päätelmien mukaista parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Useat Kemianteollisuuden yritykset ovat mukana alueellisissa vesienhoidon yhteistyöryhmissä ja tekevät myös vapaaehtoisia vesienhoitotoimia, BAT-mukaisen luvituksen ja toimenpidesuunnitelmien lisäksi. Näitä yhteistyömuotoja tulee jatkaa, minkä lisäksi yhteistyön lisääminen elinkeinoelämän, viranomaisten, eri ministeriöiden ja tutkijoiden välillä on tarpeen. Esitetty lainsäädäntöehdotus on saatava paremmaksi, jotta näitä eri puolilla Suomea sijaitsevia laitoksia voidaan jatkossakin kehittää, olemassa olevaa infraa käyttää ja investoida laitoksiin. Esitetty lainsäädäntöehdotus on ristiriidassa EU:n tavoitteen kanssa käyttää olemassa

olevia teollisuusalueita mahdollisimman tehokkaasti. Myös investoinnit uusiin kemian-teollisuuden laitoksiin, kuten vihreän siirtymän edellyttämiin laitoksiin ja hankkeisiin pitää turvata.

Suomen vesien tila ei ole kehittynyt toivotulla tavalla, eikä Suomessa olla päästy EU:n asettamiin vesien tilaa koskeviin tavoitteisiin vuoteen 2015 eikä vuoteen 2021 mennessä. Toivoa on vielä vuoden 2027 osalta, mutta konkreettisten toimien puute hajapäästöjen taltuttamiseksi taitaa jäädä esteeksi.

Alueellisista vesienhoitosuunnitelmista käy ilmi, että Suomen vesien kuormittavat tekijät ovat karkeasti jaettavissa kolmeen osaan: luonnonhuuhtoumaan noin 40 %, hajakuormitukseen noin 50 % ja pistepäästöihin noin 10 %. Hajakuormitusta tulee erityisesti maa- ja metsätaloudesta. Pistekuormittajia ovat teollisuus, yhdyskuntajätevedenpuhdistuslaitokset, kalankasvatus sekä turvetuotanto. Teollisuuden osuus kokonaiskuormituksesta on noin 5 % luokkaa.

Vesienhoitosuunnitelmista käy myös hyvin ilmi se toimenpiteiden tekemättömyys, mistä myös esimerkiksi 25.10. Ympäristöministeriön tilaisuudessa luimme ELY-keskusten kommentteista chatissa. Tekemättömiä töitä on vielä, ja nyt meinataan uudistaa lainsäädäntöä siten, että se pahimmillaan halvaannuttaa teollisuuden toimintakyvyn ja tulevaisuusnäkymät, eikä sinällään paranna Suomen vesien tilaa. Tämä turhauttaa ennennäkemättömällä tavalla niin teollisuutta kuin muita sidosryhmiä.

Pidämme vesiensuojelua ja vesien tilan parantamista erittäin tärkeänä kansallisena kysymyksenä. Ilmastonmuutoksen tuomat vaikutukset esimerkiksi luonnonolosuhteista johtuviin kuormituksiin tulevat valitettavasti lisääntymään tulevina vuosina, ja siksi resilienssiä tulisi ennemmin vahvistaa sekä vihreän siirtymän hankkeisiin investoimalla että vesien tilaa ja kantokykyä parantamalla. Emme valitettavasti näe, että tämä ehdotusluonnos parantaisi Suomen vesien tilaa, vaan tarttuu suhteettomalla tavalla epärelevantteihin seikkoihin, jotka eivät vaikuttavuudeltaan ole niitä toimia, mitä Suomen vedet tarvitsevat.

Esityksen tulkinnanvaraisuus hankaloittaa virkamiestyötä ja lisää resurssitarvetta viranomaisissa. Näemme vaarana, että ehdotus lisää alueellista eriarvoisuutta toiminnanharjoittajien välillä sekä eri toimijoiden välillä: lupavelvolliset toimijat joutuisivat eriarvoiseen asemaan muiden vesien tilaan vaikuttavien hankkeiden ja toimenpiteiden rinnalla.

Nostamme tässä lausunnossa ensin yleisellä tasolla työryhmän mietinnön puutteita ja näkökulmia yleisesti lainsäädäntöön. Liitteenä olevassa dokumentissa kerromme yksityiskohtaisemmin perusteluja sekä esitämme vielä pykäläkohtaiset kommentit. Kemianteollisuuden yritykset ovat olleet aktiivisesti mukana koko prosessin ajan aina helmikuisesta ensimmäisestä versiosta, läpi sidosryhmätilaisuuksien ja haastattelujen ja muiden luonnosten, keskustelemassa tiiviisti lainsäädäntöhankkeen vaikutuksista ja mahdollisuuksista. Kiitämme työryhmää aktiivisesta keskustelusta ja prosessin aikana tapahtuneista kehitysaskelista.

Yleisiä huomioita

Ehdotetut säännökset on laadittu pitkälti vesipuitedirektiivin ja Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) päätösten sanamuotojen perusteella tekemättä varsinaisesti yhteensovittua kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöihin. Vaihtoehtona näemme olemassa olevien säännösten (YSL ja VL) hyödyntämisen mahdollisimman pitkälle ja vain välttämättömien korjauksien tekemisen niihin (säännökset pyrkivät jo nyt samansuuntaiseen tavoitteeseen, mitä EU:n vesipuitesääntely edellyttää) sekä tarvittavien täydennyksien tekemisen vesienhoitolakiin (mm. nykyinen 21 §). Mallia voisi hakea esim. Ruotsin Miljöbalkenin sääntelytavasta muuntaen Suomen lainsäädäntöön sopivaksi.

Ympäristötavoitteiden (hyvän tilan tavoite ja heikentämiskielto) osalta ei esityksessä edelleenkään selvennetä, mitä eri lupatilanteita se koskisi sen ohella, että se soveltuu ns. ”uusiin” hankkeisiin, joiden aloittamiseksi on haettava ympäristö- tai vesitalouslupaa. Emme myöskään ole sidosryhmätilaisuuksissa saaneet vastauksia sovellettavista tilanteista, ja tämä on hyvin ennakoimaton seikka toiminnanharjoittajille. Esityksestä puuttuvat myös kokonaan lainvoimaantuloa koskevat säännökset, joissa lain ajallisen soveltamisen lisäksi voidaan myös rajata sitä, mihin kaikkiin lupatilanteisiin säännöksiä on tarkoitus soveltaa.

Poikkeusta koskeviin hakemuksissa ei sen sijaan ilmeisesti olisi lainkaan kynnystä – kaikki hankkeet, joille haetaan ympäristö- tai vesitalouslupaa ja samassa yhteydessä poikkeusta olisivat esityksen perustelujen mukaan ”uusia” hankkeita. Tämä on positiivinen asia. Poikkeus tulee kuitenkin sovellettavaksi valitettavan harvoin, eikä se tule soveltumaan kemianteollisuuden yritysten investointiluvituksessa, kuin hyvin harvoin ja yksittäisissä tapauksissa.

Määräaikojen pidentämiseen (tilatavoitteiden saavuttaminen) ja alennettujen tilatavoitteiden käyttöönottoon tehtäisiin joitain parannuksia – mutta niitä ei voisi muuttaa lupamenettelyn yhteydessä eikä niiden merkitystä lupamenettelyyn ole käsitelty. Näin ollen jää hyvin epäselväksi, toisivatko ne toiminnanharjoittajien lupakäsittelyyn mitään mahdollistavaa elementtiä.

Sama koskee vesimuodostumien luokittelua, jota ei voida ehdotuksen mukaisesti korjata lupamenettelyn yhteydessä, vaikka tietoa olisi. Tässäkin vertailukohta löytyy Ruotsissa, jossa luokan muuttaminen lupamenettelyn yhteydessä on mahdollista. Kuuden vuoden sykli on tehoton ja toisaalta luokittelutiedosta tämän ehdotuksen myötä tulisi luvittamiselle kynnyskysymys.

Jokisuiden vaihettumisalueita (käyttöönotto Suomessa) ei esityksessä käsitellä lainkaan (ei toimenpiteitä), vaikka esimerkiksi monet kemianteollisuuden toiminnot sijaitsevat jokisuiden vaihettumisalueilla ja siten niiden ominaispiirteiden tunnistaminen ja huomioiminen on keskeistä kemianteollisuudelle.

Mietinnössä arvioidut yritysvaikutukset poikkeavat haastattelutuloksista, joita saatiin ACTS:n toteuttaman vaikutusarvioinnin yhteydessä kesällä 2023. Yleisesti ottaen voi todeta, että vaikutuksia yritystoimintaa on kauttaaltaan vähätelty.

Pohjavedet

Esitys on vielä puutteellinen pohjavesiin liittyvien seikkojen osalta. Tällä hetkellä on käynnissä Vn-Teas-selvityshanke, joka koskee suoraan mietintöehdotuksen alaa pohjavesien osalta. Olisi tärkeää ennen esityksen antamista, odottaa vielä selvityksen tuloksia ja toimenpide-ehdotuksia.

Eryteisesti huolenaiheena on nyt ehdotetun sääntelyn suhde YSL 17 §:n (pilaamiskielto) ja VL 3(2) (muuttamiskielto), sillä esityksessä on nyt kokonaan pohtimatta olemassa olevien säännösten ja uusien säännösten suhde. Kumpaakaan nykyisistä kielloista ei mainita mietinnössä lainkaan

Lopuksi

Emme kannata esityksen viemistä eteenpäin mietintöluonnoksen sisältöisenä, vaan toiveenamme on, että sääntelyä korjataan ja selkeytetään ehdottamallamme tavalla. Esityksen korjaamisen jälkeen siitä pitää voida lausua uudelleen. Lisäksi asetusluonnoksesta pitää voida myös lausua.

Esityksen antamiselle ei ole kiire. Suomen valtio ei edelleenkään ole VPD-täytäntöönpanovajeen vuoksi virallisessa rikkomusmenettelyssä (vaan pilottimenettelyssä), josta voi pahimmillaan ja vasta pitkän ajan kuluessa seurata EU-tuomioistuinkäsittely ja taloudellisia seuraamuksia. Aikaa esityksen korjaamiseen siis on.

Tarkentavat kommentit löytyvät liitteestä.

